

pored starih metala i od cjepanica, te i preko ņega da preskaču dječaci s djevojčicama („Böhmen“, dio I., str. 444.). Stjepan Korenić opisuje vatru uveče pred Đurđev-danom u Stupniku, preko koje također skaču momci i djevojke, da ih ne tresu „zimica“, ali o vazmenici ne kaže ništa. (Zbornik, I., str. 140.) U ovoj se knjiži nalazi još i to, da taj dan Kotarani u Dalmaciji uspire vatru svaki pred svojom kućom nadajući se, „da će ih sv. Juraj osloboditi od vještica“, a i da na sv. Iliju „o sutonu svaki sažge pred svojim guvnom veliku hrpu slame, da ih sačuva od strijele“ (str. 246. i 248.). Vuk je u Rječniku s. v. „bukara“ zabilježio, da po Srijemu i uz mesojede svako veče ložiše vatru *bukaru* ili *vatrište*, oko koje se kupiše male i velike djevojke, pa mlade i od muškića pogđjekoje, da igraju i pjevaju. U Retkovcima se pak po pisanju Ivana Filakovca za vrijeme „mrsovede“ mlađi svijet igra i veseli, ali ne oko kakve vatre, već po kućama. Uopće on ne spominje nikakve vatre ili kresove osim ivaških, a i njih da danas tamo više nema. (Zbornik, XIX., str. 104. i 173.)

I tako evo ukratko vidimo, da ima svakojakih vatara po vremenu i namjeni, ali i da se *vazmenka*, koju je profesor Petar Zoričić onako lijepo opisao, sačuvala do današnjega dana u sjevernoj Hrvatskoj; zatim, da taj običaj, gdjegdje uz male promjene, postoji i kod nekih drugih slavenskih i neslavenskih naroda; a napokon, da su u običaju vatre ili kresovi na bijele poklade (ili pokladne dane uopće) tamo, gdje uskršnih vatara nema. A jasno je i to, da nas i ove i sve druge vrste vatara, kao što je već J. Grimm kazao, odvode natrag na neznabožačke običaje (I., str. 35.).

*Mojo Medić.*

### Dvije „samoborske“ pjesme.

Pored čistih narodnih pjesama, što se s nekim razlikama pjevaju i po drugim našim krajevima, pripio je M. Lang u XVIII. knjizi „Zbornika“ i mnoštvo „varoških“ popjevaka, koje su za Samobor vrlo značajne. Njihove je tekstove izvadio iz razliĉnih starih pjesmarica, za koje napominje (str. 277): „Nekoć se gotovo u svakoj pismenoj porodici mogla naći ovakva pisana pjesmarica, koju su stariji započinjali, a mlađi su je poslije nastavljali popunjavati novijim pjesmama. Ili su je jedni prepisivali od drugih.“

Lang je iz svoje obilne zbirke objelodanio samo one popijevke, o kojima je držao „da su *prave samoborske, ili su se samo u Samoboru zadržale, a još nigdje nijesu bile tiskane*“ (str. 278). Samo za

tri pjesme kaže da su već prije izašle na svijet (dvije u Mikloušićevu Stolitnjem koledaru i jedna u Štokanovu Biseru, isp. str. 308, 345, 351), a za šest njih novodi, od koga potječu (Habdelić str. 284, Milaković str. 326, Horvat str. 332, Praunsperger str. 349, Kompere str. 368, 369). Ali ni ove podatke sabirač nije našao zabilježene u rečenim pjesmaricama, nego je za njih odrukud doznao.

Langovu popisu mogu danas dodati još dva autora, kojih su pjesme iz štampanih izvora ušle, u samoborske pjesmarice i u njima se donekle promijenile.

I. — U 39. broju „Danice hrv., slav., dalmat.“ za godinu 1835. nalazi se pjesma *Ljubav gerlic*, koju je napisao Štefan Havaić, „Ilir iz Horvatske. U Zaboku.“<sup>1</sup> Iz jedne samoborske pjesmarice priopćio je tu pjesmu M. Lang u XVIII. knjizi „Zbornika“ na str. 305. pod natpisom *Grlica*. U samoborskom je tekstu izostavljena posljednja (11.) kitica; razlike nijesu velike i tiču se ponajviše jezika i pravopisa.

U 1. kitici (stih 1—2) ima Havaić: „Kud *nebeskog* sunca jaki Pretežu se žarki traki“, Samobor: „Kud *nebeski* sunca jaki Protežu se žarki traki“. — U 2. kitici (st. 1—2) H.: „Kada sunce nam se skrije, *Drug* za *druga* pita, gdi je?“ S.: „... *Drag* za *dragu* pita: gdi je?“ (St. 4—5) H.: „Da nahraniš rano tvoje, Tvoje *mlade ljubljene*“, S.: „... Tvoje *mlado lubleno*“. — U 3. kitici (st. 1—2) H.: „*Komaj* zorum *danak* svane, Već se dragi s dragum stane“, S.: „*Istom* zorum *kada* svane...“. — U 4. kitici (st. 3—4) H.: „Dragi dragu objimljuje. S kljunom svojim njezin *kljuje*“, S.: „... njezin *bije*“. — Više su izmijenjene kitice 8—10, pa ih zato iznosim uporedo i dodajem 11. kiticu, koje u samoborskom tekstu nema, premda je u njoj pointa cijele pjesme.

## Havaić:

8. *Ar* ljubeće *ki* razdruži,  
Ništa drugog' nezasluži,  
Neg da v ruke pade *Boga*,  
Koji *brani* pravičnoga;  
*Ar* je izvor ljubavi.

9. Onda *tužnom*, koj ostane,  
Sunce jasno već nesvane;  
Jer onoga, *kog bi ljubil*,  
*Je* po jalu ljudih *zgubil*;  
Nebude ga *nazad* već.

## Samobor:

- Jer* lubeće *tko* rezdruži,  
Ništa drugo ne zasluži,  
Neg da v ruke pade *toga*,  
Koji *sudi* pravičnoga,  
*Jer* je izvor ljubavi.

- Onda *tužni* koj ostane  
Sunce jasno već ne svane,  
Jer onoga, *kog kog lubi*,  
*Sè* po jalu ludih *zgubi*,  
Ne bude ga *natrag* već.

<sup>1</sup> Nije nigdje spomenut u Šurminovu „Hrvatskom preporodu“.

10. I po smrti *druga* svoga      I po smrti *dragog* svoga  
 Nezbiramo *mi* drugoga,      Ne zbiramo *već* drugoga;  
 Jer *nas vjernost, ku* v življenju      Jer *ni večnost vu* živlejnju, —  
 Imali smo u čutenju,      Imali smo vu čutejnu,  
     *V tamne grobe sprovađja.*      *V tamni grob sprovađajuć.*
11. Jeli anda ljubav naša  
 Ni stalneja nego vaša?  
 Jeli nut nezaslužuje,  
 Da se perva imenuje?  
     Neka ljubav sudi nas!

Kako Havaićeva pjesma, koliko ja znam, nije bila nigda nikamo preštampana, prenesena je ona u samoborske pjesmarice ravno iz „Danice“.

II. — Pjesmu *Stan* („Zbornik“ XVIII, str. 319) ispjevao je Ljudevit Vukotinović i objelodanio u 20. broju „Danice“ za godinu 1835. pod natpisom *Molba na cernooku*. (*Popěvka*.) Vukotinović je prvobitno polukajkavsku pjesmu preradio na štokavsku i ponovo je izdao u svojoj knjižici „Pěsme i pripovědke“ (u Zagrebu 1838) na str. 13. s istim natpisom („Molba na Carnooku“), ali je pri tom izostavio 4. kiticu:

Sunce kad se v gore vtaplja,  
 Měsec bleđi se izkaplja  
 Iz med cerne, tamne noći,  
 On nam ljubav sam svedoči,  
     Vužgimo si ognjec tam,  
     Da nesveti mēsec sam.

No u Samoboru se pjesma nijé očuvala po prijepisu iz „Danice“, kao Havaićeva, ni po pjesnikovoj preradbi iz god. 1838., nego je prepisana iz Deželićeve „Pjesmarice“ (u Zagrebu 1865, str. 448), gdje ima natpis „Stan“, a pjesnik joj se začudo i ne spominje.

Deželićev se tekst, a po tom i samoborski razlikuje od Vukotinovićeve preradbe poglavito u 3—4. stihu 4. (nove) kitice; Deželić: „Tad će biti *slastma* kruna; *Naša ljubav sreće puna*“, Samobor: „Tad će biti *slavna* kruna *Naša ljubav sreće puna*“, Vukotinović: „Tad će biti *slas má* puna, *Ke nesvagne svētah kruna*“. Isp. još u 2. kitici (st. 5) kod D. i u S.: „*ptica poji*“, kod V.: „*ptica poje*“; u 3. kitici (st. 1) D. i S.: „*za nas evasti*“, V.: „*nama evasti*“, (st. 6) D. i S.: „*da doviće*“, V.: „*da dokliće*“. — Tko je ove promjene proveo u Deželićevoj „Pjesmarici“, nije mi poznato, ali isp. str. 2. Deželićeva predgovora.

Dodajem, da je Vukotinovićevu pjesmu već godine 1837. uglazbio Samoborac Ferdo Livadić Wiesner (isp. Kuhač, „Vienac“ 1874, str. 590, gdje se pod br. 15. napjev navodi s natpisom „Stanak za crnooku“). Drugi napjev za pjesmu potječe od Ivana Padovca (vidi Kuhač „Glazbeno nastojanje Gajevih Ilira“, u Zagrebu 1885, str. 23). Nijedan od njih nije štampan, pa se tako ne može reći, kako prema njima stoji samoborska melodija, koju je zabilježio M. Lang.

*Dr. D. Boranić.*

---